

ESPIRITUALITAT DE L'ANTIIMPERIALISME

JON SOBRINO

San Salvador

1. L'imperi, ídol omniabraçador

Imperi i imperialisme semblaven paraules mortes, però la realitat les ha ressuscitat. Avui no basta parlar d'opressió i de capitalisme per descriure la postració de les grans majories d'aquest món. El Nord i les multinacionals el sotmeten, com no s'havia vist abans. I molt en especial els EUA. És l'imperi actual.

Imposa la seva voluntat sobretot el planeta, amb un poder immens, guiat per la passió del triomf, en tots els àmbits de la realitat i a través de tot: indústria armamentista, comerç inic i injust, informació manipulada o enganyosa, guerra cruel, terrorisme amb aparences legals i barbàrie sense miraments, irrespecte i desafiament al dret internacional, violació dels drets humans quan és necessari, destrucció de la natura... A la llarga el més greu és potser la contaminació de l'aire que respira l'esperit humà que s'imposa al planeta: l'exaltació de l'individualisme i de l'èxit, com a formes superiors de l'ésser humà, i el gaudi irresponsable de la vida com quelcom que no admet discussió.

Tot això esglaia, i no obstant això l'imperi proclama que és bo que el món sigui així. És bona notícia, evangeli; l'adveniment del *fi de la història*; el veïnatge universal, el regne de Déu. L'ésser humà d'avui és afortunat de viure en aquest món, i l'imperi té la missió divina de defensar-lo i estendre'l.

L'imperi és concebut des de categories religioses. Com la divinitat, gaudeix d'*ultimitat* i exclusivitat. A l'acumulació de poder no se la pot titllar de perill que tendeix a destruir el feble, sinó que és expressió de la realitat divina i instrument que garanteix la seva presència en el món. Com la divinitat, també l'imperi ofereix salvació, la forma suprema de la qual és el bon viure. No admet discussió, i ningú pot impedir-ho. Exigeix una ortodòxia i un culte, i, sobretot, com Moloch, exigeix víctimes per subsistir. I els pobres d'aquest món? Només els queden les molles de Llätzer.

Esglaia la maldat imperial i esglaia el seu desvergonyiment. I llavors ve la pregunta: I nosaltres, què fem? La resposta la dona Pere Casaldàliga en la presentació d'aquesta Agenda: «Contra la política opressora de qualsevol imperi, la política alliberadora del Regne».

2. Honradesa amb allò real i submissió només a Déu

L'imperi és l'instrument que adopta el Maligne, la *bèstia* a qui el *dragó* concedeix la seva força destructora segons l'Apocalipsi (cap. 12 i 13)...

El maligne és *mentider*, i davant la mentida primordial de l'imperi, el primer acte de l'esperit és desemmascarar-lo, exercitar l'*honradesa amb allò real*. Aquesta honradesa no és fàcil, perquè el mal s'encobreix i fa el que pot per aparèixer com el contrari. L'imperi es fa passar per benefactor, guardià del bé, font d'esperança i alliberador fins i tot dels menys afavorits del planeta. Avui, a més a més, té el vent a favor després de la caiguda del socialisme i la globalització.

a) L'entusiasme precipitat que es va produir després de la *caiguda del mur de Berlín* va generar un ambient enganyós: el mal radical havia desaparegut. No s'albiraven grans lluites *bèl·liques*, encara que el bloc triomfant no deixava de preparar-se per a les guerres del petroli, de l'aigua, del *coltán*... La missió de la potència supervivent era garantir el bé en la resta dels països d'abundància, i prometre aquests mateixos béns als pobres. I als EUA, els va tocar gestionar la pau, que es va convertir en la *pax americana*, successora de la *pax romana*.

b) Tot això va coincidir, a més a més, amb la *globalització*, que els seus defensors van envoltar d'una aurèola esplèndida de bona notícia. I els poders la presenten, encara que reconeguin problemes, com una cosa bona i salvadora.

Conclusió per a l'espiritualitat: contra l'imperi cal generar un esperit de lluita per amor a les víctimes. I, com que s'amaga, el primer pas efectiu d'una espiritualitat antiimperialista és *desemmascarar-lo*. És l'honradesa amb allò real.

"Només Déu és Déu". No ho és ni el cèsar ni l'imperi. Equivocar-se en això, en forma creient o secularitzada, té gravíssimes conseqüències.

3. Jesús: una cultura evangèlica contracultural

En el dia a dia l'imperialisme penetra en els éssers humans de moltes formes: amb la seducció -per a uns pocs- i l'engany -per a les majories- de l'anomenada "cultura nord-americana", *the american way of life*; la qual imposa dues visions de la vida molt poderoses: l'*individualisme*, com a forma suprema de ser, i l'*èxit* com

a verificació última del sentit de la vida. Ens l'ofereixen -i ens l'imposen- com el millor que ha produït la història. I al revés, fraternitat, compassió i servei són productes culturals secundaris, tolerats, però no promoguts. Insistir en aquests més que en els altres no és *políticament correcte*. La igualtat de la revolució francesa, i no diguem res de la *fraternitat* de l'evangeli, s'han quedat obsoletes. L'imperi genera també pol·lució espiritual. L'aire que respira l'esperit sufoca, asfíxia, enverina.

Aquesta submissió al mode de ser i de comportar-se és radicalment antievangèlic, i per això el cristià ha de combatre'l des de la *manera de ser de Jesús*. L'imperi pretén que la nostra il·lusió sigui menjar, beure, cantar, veure esport i divertir-nos com es fa allí. Per això, cal oposar-hi un àpat i beguda com a taula compartida, una música que genera comunió i goig, no simple *entertainment*, un esport amb austeritat i sense dispendis insultants, amb disciplina i rivalitat dins una mateixa família. Això és espiritualitat antiimperial al dia a dia. I també ho és, tal com estan les coses, defensar un *nacionalisme*, ben entès com el dret a la diferència: la defensa de la bondat de la creació de Déu, en diferents pobles, tradicions, cultures i religions.

4. L'escàndol d'una salvació que ve de sota

Contra l'imperi lluitar-hi de diverses maneres, i els cristians no han de defugir ni el desenvolupament de teories antiimperialistes, ni la creació de forces socials i polítiques que s'hi oposin o que el minin a poc a poc, ni tan sols la participació en revolucions justes, com ha ocorregut al llarg de la història. No anem a desenvolupar-ho ara. Sí que volem esmentar alguns elements bel·ligerants més específicament cristians, *absurds*, aparentment *inoperants*, però que, com les petites pedres que queien de la muntanya en la visió de Daniel, poden destruir els peus de fang dels grans imperis. Aquestes "petites pedres" són les grans realitats cristianes, encara que escandaloses i tingudes per inútils. Promoure-les forma part d'una espiritualitat antiimperial. En principi, perquè trenquen la lògica més profunda de l'imperi que només la submissió i el poder salven.

La tesi fonamental antiimperial és que *l'alliberament prové de les víctimes* de l'imperi. El pur poder mai ofereix alliberament digne d'éssers humans. La tradició bíblicocristiana, no comença amb el poder. Allò feble i petit és el que està al centre del dinamisme de l'alliberament. Ells són els seus portadors, no sols els seus beneficiaris. La utopia respon a la seva esperança, no a la dels poderosos.

I al costat d'aquesta tesi fonamental podem enumerar-ne més breument altres no menys escandaloses, però igualment cristianes i de llarg abast, que són com les petites pedres que fan ensorrar l'imperi.

a) El regne de Déu advindrà com a *civilització de la pobresa*, en contra de la *civilització de la riquesa* que ni ha donat vida ni ha humanitzat. D'aquí la imperiosa necessitat d'una crítica a la prosperitat, que sol ser lloada sense cap dialèctica, però que és en molt bona part deshumanitzant perquè genera epulons i llàtzers. No és justificació per a l'imperi generar simplement prosperitat.

b) La màxima autoritat al planeta és *l'autoritat dels que pateixen*, sense que hi hagi cap tribunal d'apel·lació. D'aquí la necessitat d'una crítica, sospitosa almenys, també cap a la democràcia –com es troben a faltar als antics "mestres de la sospita"!-. En el millor dels casos, es posa en favor del ciutadà i en ell troba la font del poder, però no es posa, misericordiosament, al costat del que pateix, ni troba en ell legitimitat i autoritat. No és justificació per a l'imperi poder apel·lar simplement a la democràcia -i quina democràcia, *light*, de baixa intensitat, fraudulenta, de sobirania limitada...

c) Superació del panegirisme acrític de tot el que sigui diàleg i tolerància, sense introduir un mínim de dialèctica de confrontació i denúncia de l'opressió i submissió. No és justificació per a l'imperi que s'entableixin converses amb els seus col·laterals i faci com si escoltés els pobles sotmesos.

d) Superació del xantatge d'una ingovernabilitat, que seria producte de la polarització política, la qual cosa encobreix l'antagonisme cruel entre els pocs i els molts. No és justificació per a l'imperi que, almenys, garanteixi la governabilitat mundial.

e) Per últim lluitar la batalla del llenguatge, creat i controlat pels poderosos. No cal deixar-se imposar la definició del que és *terrorisme* i *pau*, *comunitat internacional* i *civilització*. Més profundament, no cal deixar-se imposar la definició del que és humà. Acceptar que hi ha un parlar *políticament correcte* és facilitar moltes coses a l'imperi.

Jesús va parlar d'un món configurat per la bondat gràcies de Déu, no pel poder impositiu de l'emperador. Això és ben sabut, i d'aquí que els cristians hauríem de ser, visceralment, si es vol, antiimperi i proregne. I en això ens hi va la nostra essència.